Henk Eikeboom

Opruiing? De Arbeider Opruiing? Weigert Dienst Opruiing? Tegen den Oorlog Opruiing?

Verdedigingsrede

De Redakteur van „DE ARBEIDER", Henk Eikeboom, was gedagvaard Donderdag 11 Januari 1934 voor de Arrondissementsrechtbank te Groningen te verschijnen. Hem werd „Opruiing in geschrifte" ten laste gelegd, naar aanleiding van het feit, dat hij in de nummers van 2 en 30 September 1933 van „De Arbeider" twee stukken zou hebben opgenomen (het eerste van zijn eigen hand), waarin respectievelijk de volgende zinsneden voorkwamen:

„WEIGERT MASSAAL SOLDAAT TE ZIJN" en „DE OORLOG BEDREIGT NIET ENKELEN, DOCH IEDER. DAAROM IS HET DE TAAK VAN I E D E R, OM DEZE MISDAAD TE HELPEN VERHINDEREN, DOOR INDIVIDUEEL EN MASSAAL ELKE OORLOGSDIENST TE WEIGEREN."

Deze woorden, die duizendmaal in den loop der jaren gezegd zijn, werden nu plotseling strafbaar gesteld. Niets teekent beter den geest van voortschrijdende reaktie, die ook over Nederland vaardig wordt.

Daar het zaak is, dat alle weldenkenden, die hechten aan het recht van vrije meeningsuiting, tegen het groeiende „regeerings-fascisme" stelling nemen, meenen de uitgevers van het Anarchistisch Weekblad „De Arbeider" voor het volgende aandacht te mogen vragen.

Het is de rede, die Henk Eikeboom te zijner verdediging opgesteld heeft.

Tot diepere kennismaking met de uitgesproken beginselen meenen zij naar het genoemde weekblad te mogen verwijzen.

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Het vreemde geval doet zich voor, dat ieder allerwegen over vrede spreekt, — zegt niets liever te wenschen, zelfs er naar te streven, terwijl toch terzelfder tijd de handelingen van de menschen ten opzichte van het vraagstuk van oorlog en vrede met elkaar in flagrante tegenspraak zijn.

En niet alleen is er tegenspraak, wat betreft de opvattingen en handelingen der menschen onderling, — maar, wat erger is, er is een duidelijke tegenspraak tusschen wat het meerendeel der menschen zegt te willen en wat hetzelfde deel der menschheid doet. Ik bedoel, — en dit is natuurlijk nader te bewijzen, — dat de meerderheid der menschen zegt wèl den vrede te willen, maar in daden duidelijk blijk geeft niet den weg te gaan, die tot den vrede leiden kan, — integendeel alles doet, wat tot onvrede, internationale spanning, onverdraagzaamheid en wantrouwen leiden moet.

Verder moeten we het ondervinden, dat deze meerderheid het onderstaat een kleine minderheid, die langs eigen wegen tot den vrede komen wil, te onderdrukken en bereid is, die minderheid met elk mogelijk middel, desnoods te vuur en te zwaard, te verdelgen. Het is, alsof we leven in de verwerkelijking van Van Eeden's parabel uit „De Kleine Johannes": „Wij hebben den kop van den echten eersten Vredesmier en wie ons dat afstrijden wil, dien vreten we op!"

Ieder zal toegeven, dat het noodig is, om alles, wat in dezen tijd gebeurt, goed te begrijpen, terug te gaan in de geschiedenis van de laatste decennia. Immers we beleven op dit oogenblik een herhaling, zij het dan ook in versterkte potentie, van wat er in de laatste jaren vóór 1914 gebeurde.

Ook toen was er, als op dit oogenblik, een sterke, als elektrische spanning in de internationale politieke atmosfeer. Ook toen trachtten de heerschende wereldmachten het onheil te bezweren door groote internationale konferenties. Al is het Haagsche Vredespaleis nu bijna vergeten en tot een historisch monu-

ment geworden, — ieder weet nog wel, hoe toentertijd alom moeite gedaan werd om de geheele aandacht van het wereldpubliek van het werkelijke gebeuren af te leiden en het te concentreeren op het vorstelijk geschitter en geconfereer in Den Haag. Er waren waarschuwende stemmen genoeg, die zeiden, dat dat alles niets voor den vrede beteekende, — integendeel, dat het eer een oorlogsgevaar genoemd kon worden, omdat het op het menschheidsgeweten narcotisch werkte, — maar die stemmen gingen teloor in het overig unisono van lof, bewondering en blijde verwachting.

De „pessimisten" van toen zijn voor 100 pct. in het gelijk gesteld. 1 Augustus 1914 kwam en een metaphysische gerechtigheid zou goed gedaan hebben blijk van haar bestaan te geven door het Haagsche „Vredes"paleis door bliksems in een puinhoop te veranderen. En Carnegie, de financier van het geval, ging munitie fabriceeren. Zoo betaalde de oorlog hem in tienvoud terug, wat de „vrede" hem gekost had!

Ik weet niet, hoe het u was, dien eersten Augustusdag 1914. Maar in mij en in een groot deel van de jeugd van toen, — in onze harten en geesten en gedachten, — stortte wèl het Vredespaleis van de regeeringen en diplomaten donderend ineen. En als een groote zekerheid rees op, toen het stof der ineenstorting zich gelegd had: langs dien weg kàn geen vrede komen, nu niet en nooit!

We hebben de eerste oorlogsjaren als jongens van 15, 16, 17 jaar doorleefd en doorleden. Er ging zooveel verloren. Veel waar we waarde aan gehecht hadden, — wat een steunpunt voor ons geweest was. Dingen, die we onaantastbaar en eeuwig gedacht hadden, — waarheid, schoonheid, wijsheid, vertrouwen, geloof. Alles stortte ineen en bleek voos en hol. Schijn en verderfelijk. Ik kan het niet beter zeggen hoe alles toen was, dan ik het eens uitdrukte in een versregel:

„Wanneer god dit wil, — moeten wij god niet willen......"

Daar hebt ge de geheele verlaten troosteloosheid van een geslacht, dat zijn waarden verloor, zijn

stuur en zijn zekerheid en niet in massa in staat bleek zich aan nieuwe verworvenheden op te richten.

En die waren er toch wel. Sterker dan voor 1914 rees het besef: als alles waardeloos en zonder kracht blijkt, — moeten wij het zèlf doen. Van het eerste kleppen van den oorlogsdoodsklok van 1914 af heeft in mij rotsvast gestaan de zekerheid: maar daaraan doe *ik* niet mee! En wij, — kameraden, die tot dezelfde overtuiging waren gekomen als ik — hebben voortdurend gezegd en getuigd en geageerd: — of de oorlog ook voor Nederland een feit wordt of niet, — beloven we onszelf en elkaar nièt mee te doen, — niet medeschuldig te worden aan deze wereldmisdaad.

Nu, — na twintig jaar, blijkt alles nog veel monsterachtiger geweest te zijn, dan het toen nog leek. Tòen was er nog iets van avontuurlijken schijn in, — iets van romantiek, — van gerechtvaardigd verweer... Nu blijkt zelfs dàt leugen en bedrog geweest te zijn en alles niet anders dan een groote rooftocht om goederen- en land- en geldbezit en de veertig millioen dooden, die de inzet tot het gruwelijke spel hebben gevormd, hebben prompt hun DERTIG DUIZEND GULDEN WINST per man aan de wapenfabrikanten geleverd. — Nu, nu de wereldhuishouding onder de crisis kraakt en kreunt, — nu alles aan den rand van een katastrophe schijnt te staan, — nu zijn we dankbaar voor het gewonnen inzicht, dat ons dwong tot niet-meedoen.

Want, we hebben het niet bij een overtuiging, dat iets zóó was, gelaten. Het drong zich aan ons op en we konden het niet anders meer zien, — zooals je het zonlicht zien mòet, al sluit je stijf de oogen, — dat elke macht faalde, die den oorlog zeide te willen weerstaan, — maar dat er nog één kracht over was, die er wel toe in staat was: de enkeling, de persoonlijkheid zelf.

Er is tijdens den wereldoorlog in Amerika eens iets gebeurd, dat symbolisch voor dit alles is: een mensch weigerde soldaat te zijn. Na lange celstraf en third degree stierf hij. Het lijk werd toen toch in de geweigerde uniform gestoken en de baar met de „stars en stripes" overdekt. En de mannen van de wet meenden overwonnen te hebben. — Maar in feite had ge-

heel het machtig apparaat van de U.S.A. het af moeten leggen tegen dien éénen mensch. Zeker, men had een dood lichaam in uniform geprest, — maar de levende mensch had men geen soldaat kunnen maken.

Ik zeide, dat dit symbolisch was, voor wat wij jongeren, die dienst weigerden, gevoelden. Wij koesterden niet de ilusie, dat wij door ons verzet tegen den oorlog in den individueelen vorm iets praktisch en reëels tegen den oorlogsmoloch verrichtten. Maar de drijfveer van ons handelen was op de komende tijden gericht. Wij zagen, dat alles ineengestort en verloochend was, — dat er één werkelijke macht levend over bleef, die het ten slotte zou kunnen en moeten doen: de mensch zelf. Dat echter die mensch in massa verblind, beneveld, verangstigd, — als een slavenhorde gehoorzaamde en deed al wat men haar zegde te moeten doen, — ook dat, ja alleen dat, wat tegen het eigen belang in ging. Maar wij wanhoopten niet, omdat we wisten, dat de mensch eeuwig is en géén gedachte ooit anders dan in langen tijd doordringt. Daarom begrepen wij, dat het meer van belang was dat de idee leven bleef, dan de toevallige menschelijke dragers daarvan. Zoo konden we er toe komen den oorlogsdienst te weigeren, onverschillig voor het direkt gevolg in den tijd, — maar het oog gericht op de toekomst. En alleen met de verwachting, dat eens een menschheid in massa de ontdekking zou doen, dat de oorlogsuitbanning eigenlijk zoo eenvoudig is, — zoo simpel, dat een kind het begrijpen kan: de oorlog is gedaan, zoodra degene, die hem voeren moet, DAT ZIJN WIJZELF, weigert dat langer te doen.

En wel heeft die toekomst, waarop wij rekenden, ons in het gelijk gesteld. Het is gebleken, dat wij niet die droomers en onpraktischen waren, waarvoor men ons immer schold. (Voor droomers pakte men ons ook internationaal te zwaar aan!) — Het einde van den oorlog is gekomen doordat er iets van onze waarheid tot de massa doordrong: houd op en het is gedaan! — het kwam, doordat de fronten gingen wankelen. Niet de oorlogsmakers hebben den oorlog beëindigd, maar de soldaten, die de fronten verlieten, — in Rusland, in Duitschland en Oostenrijk.

En nu het meest verheugende: na afloop van den oorlog IS DE DIENSTWEIGERING NIET MET

DEN OORLOG VERDWENEN. Neen, zij is in de wereld gebleven, is er nog en zal er zijn, tot de oorlog door haar tot een nachtmerrie-gelijk verleden behoort. De dienstweigering is nog daar en heeft zich doorgezet. Dit is misschien het grootste feit van den nieuwen tijd en in elk geval de groote voldoening voor ons, want het doet ons weten, dat wij inderdaad niet vergeefs offerden. Wie wist voor 1914 van dienstweigering? Een kleine groep van zeer vooruitstrevenden. En nu is het begrip althans wel gemeengoed van geheele volksgemeenschappen. En daarboven een eisch, die niet alleen maar door ons, revolutionaire antimilitaristen, gesteld wordt, maar zelfs deel uitmaakt van de gewetensuitspraak van geheel andere volksdeelen. Een belangrijk deel van de katholieke en protestantsche geestelijkheid spreekt er zich voor uit. Arbeiders en weldenkenden uit andere standen erkennen niet alleen de mogelijkheid, maar ook de wenschelijkheid er van. De Fransche onderwijzers hebben er zich op hun kongres unaniem voor uitgesproken. De Belgische oud-strijders zetten het op hun program. Jaarlijks weigeren hier te lande tientallen jongens van negentien jaar den dienst. In 1923 is, achteraankomend bij andere landen, ook de Nederlandsche regeering ertoe gekomen concessies te doen en een wet uit te vaardigen, waardoor tegemoet gekomen wordt aan bezwaarden. Naar ik verneem wordt van de mogelijkheden, in die wet geboden, een toenemend gebruik gemaakt. Niettemin zitten in alle Europeesche landen, waar de dienstplicht is, dienstweigeraars in de gevangenis.

En hier kom ik terug, op wat ik in het begin van mijn betoog zeide. De strijd tusschen den staat en den enkeling gaat door. Want tot die tegenstelling is tenslotte het konflikt te herleiden. Het begrip „Oorlog" op zichzelf kan niet bestaan. Oorlog zou er niet zijn, zonder dat de feitelijkheden „kapitalisme" en de vennootschappelijke vorm daarvan „staat" er waren. Het is misschien minder juist van den oorlog als van een roofdier te spreken. Eigenlijk kunnen we, wanneer we toch beeldspraak willen gebruiken, beter zeggen, dat de staat het roofdier en de oorlog zijn tijdelijk uitgeslagen klauw is. En ondanks dat de staten, op een enkele enfant-terrible-uitzondering na, unaniem ver-

klaren den vrede te willen, gaan zij toch door degenen, die ook den vrede willen, — die werkelijk en direkt ernst met dien vrede maken, op te sluiten en te behandelen als elk anderen boosdoener.

Hier is de tegenstelling tusschen woord en daad. Die is er bij ons niet en in de moreele oordeelvelling zal men wel degelijk ten gunste van ons partij kiezen tegenover hen, die ons veroordeelen. Wij propageeren de dienstweigering om tot den vrede te komen, maar bijna als regel is de daad ons woord vooraf gegaan. Hoe is het echter bij de staten, de regeeringen, de partijen? Zij zeggen den vrede te willen, maar intusschen richten zij zich ten oorlog en keeren zich bovendien tegen hen, die den vrede in feite tot een stuk waarheid maken, nu al: tegen de in daad en woord de dienstweigering propageerenden.

Eens zal de historie degenen, die ons veroordeelen, richten op dezelfde wijze als nu reeds de inquisitoren en de conquistadors gericht zijn: als elementen, die den waarachtigen vooruitgang tegenhielden.

Want niemand kan toch ontkennen, dat de tijd, die we op dit oogenblik doorleven, het zou rechtvaardigen, dat een ernstig mensch afzijdig zou blijven staan. Het heeft een tijdlang, na afloop van den achter ons liggenden oorlog, voor den oppervlakkigen beschouwer geleken, alsof nu voortaan het wereldgevaar van den oorlog bezworen was en degenen, die deel genomen hadden aan de groote menschenslachting, in de hoop, dat dit een oorlog tegen den oorlog was, — dat door dit immense offer althans de kinderen in de toekomst voorgoed van den oorlog bevrijd zouden zijn, — tevreden konden zijn. — Die hoop bleek al spoedig ijdel. Ze kon ook alleen maar bestaan in den geest van hen, die het raderwerk van het huidige wereldleven niet doorschouwden. — Wilson en zijn veertien punten, — de politiek van vervulling van Stresemann, — niet zoodra waren ze geschiedenis geworden of de schoone droom van schijn was voorbij. En Volkenbond noch Kellogg-pact konden het camoufleeren: de zaak draait door op den ouden voet, — het gaat weer op nieuwe wereldkonflikten aan, — zoomin als Young- of Dawesplan iets konden veranderen aan de maatschappelijke debacle, waaraan, voor een zeer groot deel ook tengevolge van

den gevoerden oorlog, geheel de wereld bloot zou komen te staan.

Reeds in het begin van de twintiger jaren kon Bart de Ligt komen en met feiten, cijfers, gegevens en uitspraken bewijzen: „DE OORLOG NADERT". In de jaren, die sindsdien verloopen zijn, — voltrekken zich de gebeurtenissen met de eenparig-versnelde beweging van een val. Op dit oogenblik zijn wij, revolutionaire anti-militaristen, het niet meer, die met een komenden wereldoorlog als met een vaststaand feit rekening houden, — maar in elk dagblad van willekeurigen datum kan men voldoende uitspraken van militaire, ekonomische, diplomatieke en parlementaire wereldleiders vinden, die dit openlijk erkennen. Als er wel iets is, in staat de onmacht van het huidige wereldleven-in-staatsverband om aan den oorlog te ontkomen, te demonstreeren, — dan is het toch dit wel, — en veel meer nog de omstandigheid, dat men dit algemeen als vanzelfsprekend aanvaardt. En welke kleur de verschillende betreffende staten dan ook hebben, — hoe verder de interne organisatie moge zijn, — feit is, dat ieder, die „staat" zegt, daarmee tevens bedoelt: „oorlogsonvermijdelijkheid en mentale aanvaarding van elk zelfhandhavingsmiddel," — ook het gemeenste, menschonteerendste en allesvernietigende.

Ik kan, in het kader, dat ik mij voor dit betoog gesteld heb, niet nader ingaan op de vormen, die de komende oorlog dreigt aan te nemen. Principieel doet het natuurlijk ook niet ter zake, of men elkaar met een steenen bijl te lijf gaat, of dat dit geschiedt met gifgassen, elektrische stralen, ziektekiemen, homunculi of pestratten. Wanneer ik er toch wat van zeggen zou, ware dat, omdat de ondervinding geleerd heeft, dat nog maar al te velen, ook de intellektueelen, ook zelfs diegenen in deze klasse, die tot leiding-geven geroepen of tot rechtspreken-aangewezen zijn, — zich heel weinig rekenschap er van geven, wat er in de wereld aan het gebeuren is. Het is zoo: in massa lààt men zich leven, in plaats van te leven; het is nog vaak: bij u, over u, zonder u, — maar in ons geval is het eigen schuld. —

Maar wel doet de moderne oorlogvoering ter zake, omdat het in den oorlog van de allernaaste

toekomst niet meer om het lot van enkele millioenen soldaten gaat, — MAAR OM DAT VAN GEHEELE VOLKEREN, onze jeugd, de kleinste kinderen inbegrepen. Historisch en filosofisch gezien heeft dit misschien de goede zijde, dat thans de geheele volkeren gedwongen worden, zich op straffe van ondergang met de kwestie: oorlog—vrede bezig te houden.

De laatste jaren beleven we de uitwikkeling uit de frase van de ware toedracht der dingen. Het gepraat over vrede door regeeringen houdt nog wel aan, maar dat is meer een soort aangewend gebaar. Zoo goed als openlijk heeft men met den volkenbond, eens het Mekka van alle hopers op vrede van boven, — afgedaan. Niemand gelooft er meer aan, niemand spreekt er bijna meer over, niemand handelt naar eigen beloften. Integendeel schroeven alle landen hun bewapening op en wordt openlijk door aankweek van nationalisme, waarbij ieder land zich voor het beste en het uitverkorene houdt, — een oorlogsstemming voorbereid. En wordt verder elk streven naar waarachtigen vrede, — ieder streven althans, DAT WEL EENS SUCCES ZOU KUNNEN HEBBEN, onderdrukt. Het is niet toevallig, dat een politieman, die mij ondervroeg naar aanleiding van de onderhavige vervolging, toen ik er mijn verwondering over uitsprak, dat men iets vervolgen ging, wat in den loop der laatste vijftien jaar honderden malen, vaak zelfs veel scherper gezegd was, — ten antwoord gaf: „ja, maar de tijden veranderen!" — Dit is nu, wat den toestand teekent en wat wij reaktie noemen. De sprekende en waarschuwende stem moet onderdrukt worden!

En zelfs onderdrukt, nu de oorlog geen kans, maar reeds bloedige werkelijkheid is geworden. Iedereen kan weten, dat wat er gaande is in „Het Verre Oosten", tusschen Japan en China, ook wat er aan schijn-vredeswil tusschen Rusland en Amerika is, niet anders is dan de proloog van het groote drama, dat straks opgevoerd staat te worden: den strijd om den Stillen Oceaan. Ieder kan ook weten, dat dat niet iets is, dat ver weg gebeurt en ons niets aangaat, maar dat het een wereldstrijd is, waar wij ten volle in betrokken zijn, door het koloniebezit van de Nederlandsche bezittende klasse. Dat dus elk schot, dat in

Kanton of Peking of Shanghai gelost wordt, morgen een schot kan zijn, dat het hart van een Nederlandsch arbeider doorboort en dat het een kwestie van dagen of hoogstens maanden is, dat de bondgenooten van één der aldaar strijdende partijen, uit hun geperfektionneerde vliegtuigen dood en verderf over Nederlands steden en platteland zullen uitstrooien.

Ieder kan dit alles weten. Maar niet ieder geeft er zich ten volle rekenschap van wat dit alles beteekent.

En dan staat daarnaast het feit, dat de machten, waarop door de groote massa vertrouwd wordt, als zijnde in staat om haar voor nood, dood en ellende te behoeden, — alle zonder uitzondering hebben gefaald: regeering, kerk, partij, vakbond. Zij alle sluiten den godsvrede met den staat, zoodra die ten oorlog roept. En de Volkenbond faalt en de wereldkonferenties blijken niet veel meer dan de-aandacht-afleidende poppenkasten.

We zien de wereld naar den ondergang hollen en allen staan radeloos en weten geen uitkomst, — geen andere althans dan de wederkeerige zelfvernietiging. Alles, wat geprobeerd wordt als heilmiddel blijkt nutteloos: technocratie en N.R.A. en fascisme en autarkie. Duizenden plegen zelfmoord van ellende en vertwijfeling. Geheel een jeugd groeit op zonder levensperspectief, — veertig millioen vaders loopen werkloos rond! De waanzin stijgt ten top: honger wordt geleden op vele plekken ter aarde, terwijl op andere plaatsen het voedsel als onverkoopbaar vernietigd wordt. Het geld, dat hier een intermediair kon zijn wordt voor vernietiging uitgegeven: in 1931 wordt 10,8 milliard gulden voor oorlogsdoeleinden uitgegeven. En sindsdien stijgt het nog maar steeds meer!

Dan staan wij daar in de wereld, in diè wereld, met de waarheid, die wij gevonden hebben, — die wij aan den lijve als waarheid ervaren hebben: de oorlog is gedaan, zoodra de Mensch niet meer wil. En dan kàn het niet anders meer, — dan moeten wij getuigen, — dan moeten wij redden, u, onszelf, de geheele menschheid, — dan pogen wij wakker te maken en we roepen het uit:

WEIGER TOCH DIEN OORLOGSDIENST!

Dat wordt dan opruien genoemd, maar in wezen is het gelijk aan wat de eerste kristenen deden tijdens de Romeinsche overheersching: het is getuigen van wat diep in ons leeft aan gevonden en verworven waarheid, — besef ook, dat het misdaad zou zijn, dit te verzwijgen, — drang tot vermenschelijking van den mensch. Het is niet in de eerste plaats het wèten, dat geen beweging groot werd en in omvang en diepte toenam, zonder dat de enkelingen onversaagd voor wat hun duchtte, de gevonden waarheden verkondigden. In de allereerste plaats is het een niet-anders-kunnen, — een uitschreeuwen mòeten van wat wij als reddend zien.

Als de staat zich door strafbepalingen tusschen ons en den mensch plaatst, — als de staat, terwille van zijn zelfhandhaving, dus liever den oorlog aanvaardt, dan het mogelijk gevaar dat er voor den staat als instituut van de dienstweigering te wachten is, — als de staat, of liever gezegd zijn verdedigers en handhavers, dus liever den afschuwelijken modernen oorlog willen met zijn sluipmoord op vrouwen en kinderen en geheel de burgerlijke bevolking, — wie is dan de misdadiger? — wij, die tot welbewust verzet tegen den oorlog oproepen, — of de staat, die dit allerellendigste ter wille van de „orde", dat wil zeggen: terwille van het kolonie-bezit der rijken, — over geheel zijn bevolking durft te laten komen? — Het antwoord kàn voor geen weldenkende moeilijk zijn: de staat is de misdadiger, niet wij, die voor dienstweigering opkomen.

Ik hoor het verwijt al: jullie richten je tot de dienstplichtige jongens, die nog niet bevoegd zijn te oordeelen, — die nog maar jongens zijn. — Maar wiens schuld is het, — dat ze nog jongens zijn? — Dat ze nog als jongens opgeroepen worden om een moordhandwerk te leeren? Is dat onze schuld, of is dat de schuld van diegenen, die deze jongens al zoo jong „oproepen" en „africhten"? — En dan: *wij* denken er niet over die jongens op te ruien tot een daad, die zij zelf niet zouden willen met al de kracht, die al in hen kan leven. — Wanneer mij een jong aanstaand rekruut zou vragen: „wat zal ik doen, dienstweigeren — of soldaat worden?" — dan zou ik antwoorden „Weiger jij maar niet!" — omdat,

zoolang iemand vraagt: Wat zal ik doen? — dat voor mij een bewijs is, dat de gedachte nog geen klare en onverbrekelijke wil in hem is, — nog geen leven en bloed van hem uitmaakt.

Niettemin zal ik in het algemeen en onpersoonlijk de gedachte „DIENSTWEIGERING" met elk middel, dat mij ten dienste staat trachten gemeengoed van de menschen te maken. — Dat is het tegenovergestelde van opruien. Voor mijn gevoel is opruien: met agitatorische middelen menschen er toe brengen, daden te bedrijven, die hun eigenlijk in diepste wezen vreemd zijn, — dus tegen hun eigenlijk zelf in. Niets willen wij minder dan dat. Wij willen geen volksmenners zijn, die massaas blindelings achter ons lokken. Wij willen integendeel de menschen er toe brengen om zich nièt te laten opruien, maar zich van elke daad klaar rekenschap te geven. Wij willen menschen wekken, die zelfverantwoordelijk weten te handelen, — die zelfbeschikkingsrecht over lijf en leven hebben. — Wanneer wij de dienstweigering propageeren is dat een onderdeel van deze levenshouding. — Ik tart met één dienstweigeraar aan te komen, die zeggen zal: ik ben tot mijn daad aangezet. Ieder, die deze jongens kent, weet, dat de daad van de dienstweigering, hoe zwaar die moge zijn voor een jongen van negentien jaar, — niet ontstaan kan, dan uit een volgroeid en offerbereid gemoed.

Wanneer wij in woord en geschrift in dezen strijd tegen den oorlog door de dienstweigering op de bres staan, nacht en dag en onverpoosd, — dan is dit, omdat deze agitatie ZENDING voor ons is. En wanneer wij verklaren er niet en nooit mee te zullen ophouden, — ondanks, dat wij weten, dat er misschien gebeurtenissen op til zijn, die ons in deze houding verpletteren zullen, — dan is het, omdat wij weten, dat meer dan ons persoonlijk belang of bestaan HET VOORTLEVEN VAN DE IDEE van belang is. De idee van een volgroeide en rechtvaardiglevende menschheid moet door- en overgegeven worden van het eene geslacht op het andere. En dan is er, ondanks dood en ondergang niets verloren.

We zijn nog niet zoover. Op het oogenblik beleven we het alleen nog maar, dat van staats-overheidswege

onze dienstweigeringspropaganda moeilijkheden in den weg gelegd worden.

Maar vanuit het sterke bewustzijn van een gerechtvaardigde, ja noodzakelijke aktie wordt hier de aangeklaagde tot aanklager en moet ik zeggen: elke dag, dat men ons monddood maakt is verloren. En elk uur, dat men van ons leven in beslag neemt om ons te verhinderen de losmakende en openbrekende propaganda te voeren, is verlies. Wie zich dus door processen en vonnissen tusschen ons en de menschen plaatst is tot vijand van de waarachtige vooruitgang en vrijmaking van 'de menschheid geworden. En elke maand van ons leven, die het huidige zoogenaamde recht eischt als boete voor ons verzet tegen den staat zal door latere geslachten op het schuldkonto van de staatshandhavers geboekt worden. Nogmaals: zooals de huidige geslachten reeds oordeelen over de tyranniëen, die de geschiedenis gekend heeft. De gedachte staat in den tijd, dat men ons opsluit niet stil, evenmin als de aarde stilstond gedurende de jaren, dat men Galilëi kerkerde.

De menschelijke vrijheid van gedachten-uitstraling eischen wij. De staatsmacht kan ons die tijdelijk ontnemen. Maar het eeuwig vertrouwen én het weten „EN TOCH BEWEEGT ZIJ" zal ons, ook in moeilijker uren, steeds weer sterker maken.

Verspreid dit geschrift doelmatig in uw omgeving De prijzen zijn: 1 ex. 10 cent, fr. p. p. 12 cent, bij aantallen 8 cent. Na ontvangst van girostorting op postrek. no. 21884 ten name v. D. Ploeger, Klap-rooslaan 49a, Groningen, worden de verlangde ex. u franco toegezonden.